

FRANCESC MURILLO GALIMANY. *Historiador*

El call de Valls

Valls vol donar a conèixer la seva important comunitat jueva medieval mitjançant la Ruta pel Call Jueu, inaugurada darrerament.

LAS COMUNITATS JUEVAS CATALANES

A la pàgina dreta: l'arc del carrer dels Jueus fotografiat el 1918, poc abans que l'enderroquessin. Fotografia: Pere Català Pic. © Arxiu Municipal de Valls.

Tapa de pergamí del llibre de Claveria del 1377-1378, elaborada pel pergaminer Abraham Alpaperri. © ACAC, fons Ajuntament de Valls, reg. 1863.

Per saber-ne més: Gabriel Secall i Güell *Els jueus de Valls i la seva època*. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1980.

A la dreta: cap gòtic relacionat amb la llegenda d'en Bernat i la Raquel. Fotografia: Francesc Murillo.

La ruta, que transcorre per l'antic call i pels carrers del seu entorn, està formada per un total de vint plafons informatius que, a mesura que ens mostren espais i edificis relacionats amb la comunitat jueva, expliquen la història del call vallenc dins el context de la vila medieval i de les comunitats hebrees catalanes: els seus carrers i cases, les professions dels seus habitants, la sinagoga i la figura del rabí, l'alimentació caixer, l'ús de la carnisseria pública, els ritus funeraris i el cementiri i les llegendes relacionades amb els jueus vallencs.

La comunitat jueva de Valls, documentada des del 1277 (tot i que segurament es va establir a la Vila a mitjan d'aquell segle) i constituïda en aljama, fou la segona en importància de les comarques del Camp de Tarragona, darrere de l'aljama tarragonina, a la qual estava, en part, supeditada. L'aljama de Valls no tan sols incloïa els membres de la comunitat jueva de la Vila sinó que també en formaven part els pocs jueus que residien a les poblacions veïnes de Vallmoll i Vila-rodona.

La creació de la comunitat jueva vallenca estaria estretament lligada al fet que, des dels primers anys del segle XIII, quan Valls tenia menys de cinquanta anys d'existència, la Vila comencés a destacar com un dels principals centres agrícoles, artesans i comercials del Camp de Tarragona. El mercat setmanal (1210) va jugar un paper de primer ordre entre els factors que expliquen el creixement que va experimentar Valls al llarg dels segles XIII i XIV, un creixement que va convertir la Vila en la segona població del Camp de Tarragona, darrere de la capital, fins al segle XV.

Les famílies jueves de Valls vivien concentrades al call, situat a la zona de la vila closa, un dels dos nuclis inicials de la vila. El call estava format per dos carrers, els actuals carrers del Call i dels Jueus, on hi havia la sinagoga, que segurament comptava amb un miqvè. A diferència d'altres aljames, els jueus no tenien una carnisseria al call, però sí que disposaven d'una taula a la carnisseria pública de la Vila (situada a tocar del barri jueu) i probablement

feien un ús puntual d'un forn de pa cristià proper, que devien llogar durant la Pasqua jueva. L'aljama de Valls també comptava amb un cementiri als afores de la Vila, on enterraven els seus difunts seguint el ritu propi de la tradició hebrea. La comunitat jueva vallenca va sumar un màxim d'uns 200 individus (en una població total de 3.200 vallencs), just abans de l'arribada de la pesta negra de l'any 1348.

El jueus vallencs es dedicaren, sobretot, al lliurament de préstecs i al comerç de teixits i de productes agrícoles i ramaderia; altres eren artesans i fins i tot n'hi havia alguns que treballaven al camp. També hi va haver diversos metges jueus que exerciren el seu ofici a Valls, els quals gaudien d'un gran prestigi pel seu coneixement de la medicina científica. Aquests metges eren contractats pel Comú de la Vila per servir tot el conjunt de vallencs. Gràcies a les relacions comercials, i també familiars, es varen establir forts lligams entre els jueus vallencs i els de les aljames properes de Tarragona, Montblanc, Santa Coloma de Queralt i l'Aleixar, i amb els de comunitats més petites, com ara Alcover, Vallmoll, Vila-rodona i Alforja.

La convivència entre jueus i cristians vallencs fou normalment pacífica. Però la nit del 5 d'agost del 1391, en el context de l'onada d'atacs als calls de bona part de la península Ibèrica, el call de Valls fou assaltat per una part important de la població cristiana, que va saquejar les cases i la sinagoga i va provocar diverses morts. Com a conseqüència de l'atac, el call vallenc quedà desintegrat i la població jueva es va reduir molt. Al llarg del segle XV algunes famílies hebrees continuaren vivint a Valls, tot i que, finalment, s'acabarien convertint al catolicisme o marxarien com a conseqüència del decret d'expulsió dels jueus no conversos del 1492.

